

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/107/2006

POLACY WOBEC RÓŻNYCH RELIGII I ZASAD MORALNYCH KATOLICYZMU

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, CZERWIEC 2006

PRZEDRUK I ROZPOWSZECHNIANIE MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
28 września 2005 roku

W kontekście majowej pielgrzymki Benedykta XVI do Polski i jego słów, zgodnie z którymi we współczesnym świecie „usiłuje się stworzyć wrażenie, że wszystko jest względne, że również prawdy wiary zależą od sytuacji historycznej i od ludzkiej oceny”¹, tuż po wizycie papieża² zapytaliśmy Polaków o ich stosunek do zasad moralnych katolicyzmu. Przy tej okazji zbadaliśmy również poziom uniwersalizmu religijnego w społeczeństwie, przejawiający się w akceptacji celów i środków stawianych sobie przez różne wyznania religijne.

UNIERSALIZM RELIGIJNY

Mimo iż zdecydowana większość Polaków uważa się za katolików i wyraża silne przywiązanie do swojej religii, co znajduje potwierdzenie w deklaracjach dotyczących znaczenia religii w codziennym życiu, jak również w poziomie uczestnictwa w praktykach religijnych³, jednocześnie nie dyskredytują oni innych religii i wyznań. Przytłaczająca większość badanych (87%, w tym 51% to osoby zdecydowanie o tym przekonane) uważa, że każda religia jest tak samo dobra, o ile pomaga człowiekowi jak najlepiej przeżyć jego życie. Prawie trzy czwarte ogółu ankietowanych (72%) twierdzi, że Bóg czczony w różnych religiach, bez względu na to, jak jest nazywany, to w rzeczywistości ten sam Bóg. Tyle samo respondentów (72%) sądzi, że wszystkie religie mają tak naprawdę jeden cel, do którego prowadzą człowieka.

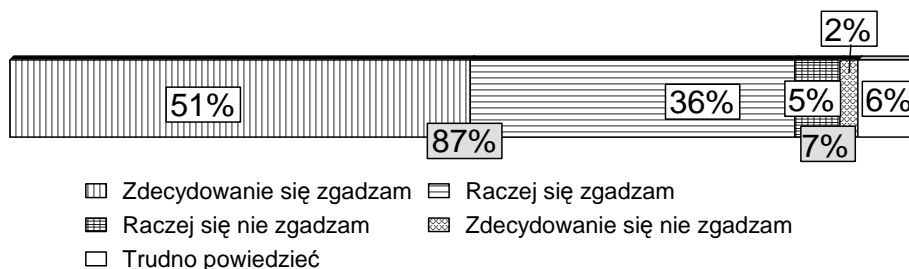
¹ Fragment homilii Benedykta XVI wygłoszonej 26 maja 2006 roku na placu Piłsudskiego w Warszawie.

² Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (193) zrealizowano w dniach 2-5 czerwca 2006 roku na liczącej 1041 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

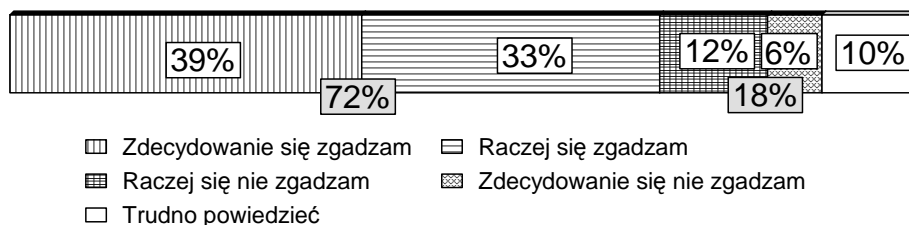
³ Zob. komunikaty CBOS: „Znaczenie religii w życiu Polaków”, maj 2006 oraz „Więzi Polaków z Janem Pawłem II, Kościołem i religią”, kwiecień 2006.

RYS. 1. CZY ZGADZA SIĘ PAN(I) CZY TEŻ NIE ZGADZA Z NASTĘPUJĄCYMI STWIERDZENIAMI:

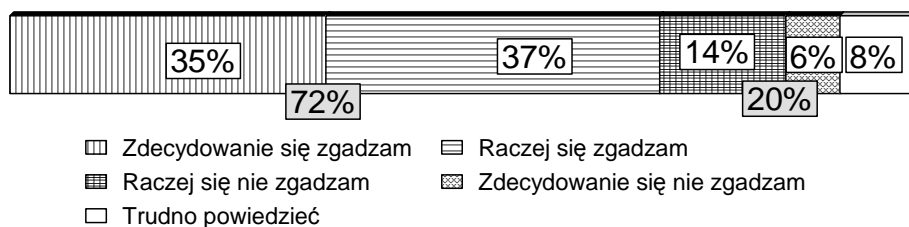
- KAŻDA RELIGIA JEST TAK SAMO DOBRA, JEŚLI TYLKO POMAGA CZŁOWIEKOWI JAK NAJLEPIEJ PRZEŻYĆ ŻYCIE

- BÓG CZCZONY W RÓŻNYCH RELIGIACH, NIEZALEŻNIE OD TEGO, JAK GO NAZWIEMY – JAHWE, ALLAH ITP. – TO TAK NAPRAWDĘ TEN SAM BÓG

- WSZYSTKIE RELIGIE PROWADZĄ CZŁOWIEKA DO TEGO SAMEGO CELU

Można powiedzieć, że poziom uniwersalizmu religijnego w polskim społeczeństwie jest znaczny i od dziewięciu lat utrzymuje się na zbliżonym poziomie. Od 1997 roku o 4 punkty przybyło respondentów, którzy każdej religii przypisują równe znaczenie, pod warunkiem, że w swoim założeniu pomaga ona człowiekowi jak najlepiej przeżywać swoje życie. W takim samym stopniu ubyło tych, w przekonaniu których Bóg jest tak naprawdę jeden, tylko przypisuje mu się różne imiona. Odsetek respondentów sądzących, że wszystkie religie prowadzą człowieka do tego samego celu, pozostał na niemal niezmiennym poziomie.

Tabela 1

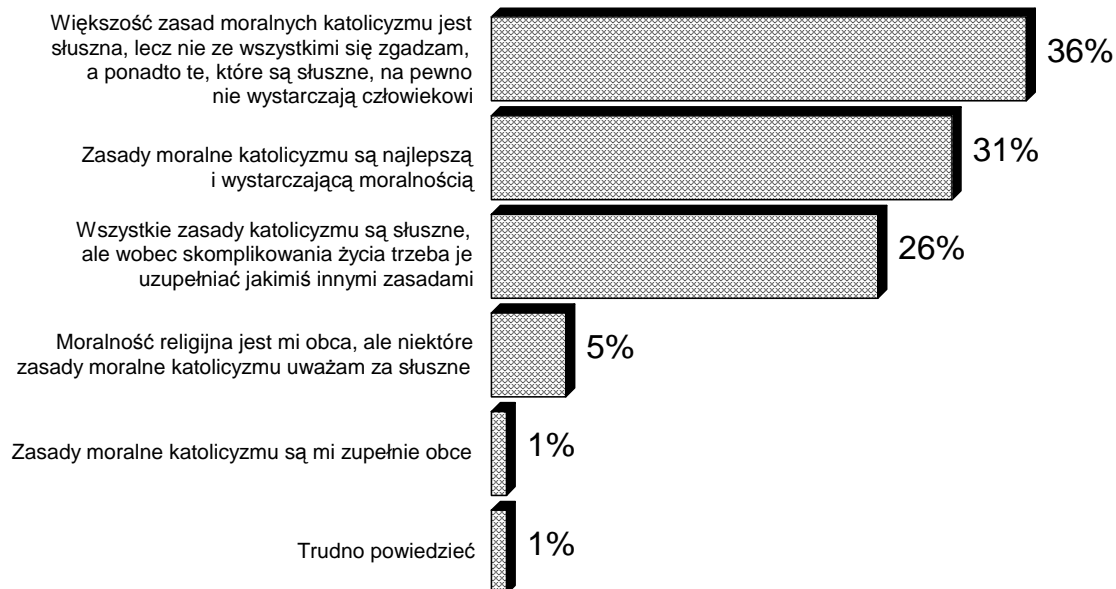
Czy zgadza się Pan(i) czy też nie zgadza z następującymi stwierdzeniami:	Zgadzam się		Nie zgadzam się		Trudno powiedzieć	
	X 1997	VI 2006	X 1997	VI 2006	X 1997	VI 2006
	w procentach					
– każda religia jest tak samo dobra, jeśli tylko pomaga człowiekowi jak najlepiej przeżyć życie	83	87	9	7	8	6
– Bóg czczony w różnych religiach, niezależnie od tego, jak Go nazwiemy – Jahwe, Allah itp. – to tak naprawdę ten sam Bóg	76	72	13	18	11	10
– wszystkie religie prowadzą człowieka do tego samego celu	71	72	19	20	10	8

O równym statusie wszystkich religii nieco silniej niż pozostali przekonani są badani z wyższym wykształceniem, natomiast sprzeciw wobec powyższych stwierdzeń stosunkowo najczęściej wyrażają najmłodszy ankietowani (w wieku od 18 do 24 lat), mieszkańcy wsi, osoby praktykujące religijnie kilka razy w tygodniu oraz mające prawicowe poglądy polityczne (zob. tabele aneksowe).

RELATYWIZM MORALNY

Jedynie niespełna co trzeci dorosły Polak (31%), wśród których, przypomnijmy, około 95% określa się mianem katolików, uważa, że zasady moralne tej religii są najlepszą i wystarczającą moralnością. Co czwarty natomiast (26%) stwierdza wprawdzie, że zasady katolicyzmu są słuszne, jednak określone sytuacje życiowe wymagają ich weryfikacji i uzupełnienia innymi normami. Ponad jedna trzecia badanych (36%) przyznaje słuszność większości zasad, które proponuje religia katolicka, jednak nie ze wszystkimi się zgadza, a ponadto jest przekonana o ich niewystarczalności. Co dwudziesty respondent (5%) stwierdza, że moralność katolicka jest mu obca, ale przyznaje rację niektórym zasadom w niej zawartym. Tylko jedna osoba na sto (1%) uznaje moralność katolicką za zupełnie sobie obcą i tyle samo badanych nie potrafi ustosunkować się do omawianej kwestii.

**RYS. 2. JAKI JEST PANA(I) STOSUNEK DO ZASAD MORALNYCH RELIGII KATOLICKIEJ?
PROSZĘ WSKAZAĆ TĘ ODPOWIEŹ, DO KTÓREJ ZBLIŻONE SĄ PANA(I) POGLĄDY**

Poziom relatywizmu moralnego wśród Polaków jest stosunkowo wysoki, jednak w porównaniu z wynikami badania zrealizowanego w 2000 roku wydaje się, że zasady moralne proponowane przez katolicyzm zyskały na znaczeniu. O 9 punktów procentowych (z 22% do 31%) przybyło tych, którzy moralność katolicką uważają za absolutną i wystarczającą, natomiast o 8 punktów (z 44% do 36%) ubyło osób kontestujących słuszność niektórych zasad tej religii oraz ich wystarczalność w codziennym życiu. Trudno jednak stwierdzić, w jakim stopniu, w związku z pielgrzymką papieża i jego słowami, zmiany te mają charakter kontekstowy i są krótkotrwałe, a w jakim stanowią wyraz powrotu do katolickiego ideału moralności.

Tabela 2

Jaki jest Pana(i) stosunek do zasad moralnych religii katolickiej? Proszę wskazać tę odpowiedź, do której zbliżone są Pana(i) poglądy	Wskazania respondentów według terminów badań	
	XII 2000	VI 2006
	w procentach	
Większość zasad moralnych katolicyzmu jest słuszna, lecz nie ze wszystkimi się zgadzam, a ponadto te, które są słuszne, na pewno nie wystarczają człowiekowi	44	36
Zasady moralne katolicyzmu są najlepszą i wystarczającą moralnością	22	31
Wszystkie zasady katolicyzmu są słuszne, ale wobec skomplikowania życia trzeba je uzupełniać jakimiś innymi zasadami	27	26
Moralność religijna jest mi obca, ale niektóre zasady moralne katolicyzmu uważam za słuszne	4	5
Zasady moralne katolicyzmu są mi zupełnie obce	2	1
Trudno powiedzieć	1	1

Bezwarunkowa akceptacja wszystkich zasad moralności katolickiej jest stosunkowo wyższa wśród kobiet niż wśród mężczyzn. Wyraźnie dominuje ponadto wśród najstarszych respondentów (mających 65 lat i więcej), a także wśród mieszkańców wsi (zwłaszcza rolników) oraz w grupie osób z podstawowym wykształceniem i najgorzej oceniających własny status materialny. Podejście takie, co nie dziwi, prezentują też głównie osoby regularnie (przynajmniej raz w tygodniu) biorące udział w praktykach religijnych oraz deklarujące prawicowe poglądy polityczne.

Stosunkowo najwyższy poziom relatywizmu w sferze moralności notujemy natomiast wśród najmłodszych ankietowanych (w wieku od 18 do 24 lat) – głównie uczniów i studentów, a także wśród mieszkańców największych miast, osób ze średnim lub wyższym wykształceniem oraz najlepiej oceniających warunki materialne własnego gospodarstwa domowego. Opinię o niewystarczalności moralności katolickiej oraz o niesłuszności części zasad przez nią proponowanych stosunkowo najczęściej podzielają ponadto osoby sporadycznie biorące udział w praktykach religijnych oraz w ogóle w nich nieuczestniczące, a także respondenci o lewicowych i centrowych poglądach politycznych (zob. tabele aneksowe).

Opracował

Rafał BOGUSZEWSKI

A N E K S

Tabela 1. Czy zgadza się Pan(i) czy też nie zgadza ze stwierdzeniem,
że **każda religia jest tak samo dobra, jeśli tylko pomaga
człowiekowi jak najlepiej przeżyć życie?**

(%)

	Zgadzam się	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	87	7	6	1040
Płeć				
Mężczyźni	88	6	6	497
Kobiety	86	8	5	543
Wiek				
18-24 lat	83	13	4	145
25-34	84	9	7	187
35-44	88	8	4	156
45-54	91	2	7	216
55-64	95	2	3	133
65 lat i więcej	83	10	7	203
Miejsce zamieszkania				
Wieś	84	10	7	389
Miasto do 20 tys.	88	8	4	143
20-100 tys.	89	6	5	205
101-500 tys.	89	4	7	189
501 tys.i więcej mieszk.	93	5	2	115
Wykształcenie				
Podstawowe	84	9	6	301
Zasadnicze zawodowe	88	5	7	271
Średnie	88	7	5	358
Wyższe	92	7	2	110
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	95	3	2	58
Prac.umysł.niż.szczebła	84	12	4	99
Pracownicy fiz.- umysł.	90	10	0	89
Robotnicy wykwalifikowani	82	6	11	92
Robotnicy niewykwalifik.	99	1	0	45
Rolnicy	88	5	7	55
Pracujący na własny rach.	95	5	0	32
Bierni zawodowo				
Renciści	82	7	11	94
Emeryci	87	7	6	246
Uczniowie i studenci	86	11	3	64
Bezrobotni	89	4	6	122
Gospodynie domowe i inni	79	10	11	43
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	89	8	4	163
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	94	5	1	67
sekt. pryw. poza rolnict.	87	8	5	188
prywatnym gosp. rolnym	93	3	5	54
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	91	4	5	106
301-500	84	9	6	148
501-900	89	7	4	240
901-1200	91	7	2	104
Powyżej 1200 zł	81	9	9	88
Ocena własnych war. mater.				
Złe	88	8	4	295
Średnie	86	6	7	461
Dobre	88	7	4	284
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	84	12	4	78
Raz w tygodniu	88	7	5	517
1-2 razy w miesiącu	87	7	6	158
Kilka razy w roku	87	6	7	189
W ogóle nie uczestniczy	84	8	8	97
Poglądy polityczne				
Lewica	95	3	3	148
Centrum	90	5	5	305
Prawica	87	7	5	296
Trudno powiedzieć	80	11	8	287

Tabela 2. Czy zgadza się Pan(i) czy też nie zgadza ze stwierdzeniem, że **Bóg czczony w różnych religiach, niezależnie od tego, jak Go nazwiemy - Jahwe, Allah, Jezus, Budda itp. - to tak naprawdę ten sam Bóg?**

(%)

	Zgadzam się	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	72	18	10	1040
Płeć				
Mężczyźni	71	17	12	497
Kobiety	72	19	8	543
Wiek				
18-24 lat	62	28	10	145
25-34	73	15	12	187
35-44	82	12	6	156
45-54	71	20	9	216
55-64	76	16	8	133
65 lat i więcej	67	20	14	203
Miejsce zamieszkania				
Wieś	67	23	11	389
Miasto do 20 tys.	76	14	10	143
20-100 tys.	71	19	9	205
101-500 tys.	74	15	11	189
501 tys. i więcej mieszk.	79	12	9	115
Wykształcenie				
Podstawowe	68	19	13	301
Zasadnicze zawodowe	75	15	10	271
Średnie	69	21	10	358
Wyższe	81	16	3	110
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	91	7	2	58
Prac.umysł.niż.szczebla	74	18	8	99
Pracownicy fiz.- umysł.	82	12	6	89
Robotnicy wykwalifikowani	73	14	13	92
Robotnicy niewykwalifik.	71	21	8	45
Rolnicy	66	21	13	55
Pracujący na własny rach.	77	21	2	32
Bierni zawodowo				
Renciści	65	19	16	94
Emeryci	70	19	11	246
Uczniowie i studenci	65	26	9	64
Bezrobotni	67	20	14	122
Gospodynie domowe i inni	66	27	7	43
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	83	11	6	163
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	76	21	2	67
sekt. pryw. poza rolnict.	74	16	11	188
prywatnym gosp. rolnym	65	20	15	54
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	76	13	11	106
301-500	69	22	9	148
501-900	76	16	8	240
901-1200	81	17	3	104
Powyżej 1200 zł	71	15	15	88
Ocena własnych war. mater.				
Złe	71	17	11	295
Średnie	71	17	12	461
Dobre	73	20	7	284
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	59	29	12	78
Raz w tygodniu	74	18	8	517
1-2 razy w miesiącu	68	23	9	158
Kilka razy w roku	73	12	15	189
W ogóle nie uczestniczy	69	16	15	97
Poglądy polityczne				
Lewica	80	14	6	148
Centrum	74	16	10	305
Prawica	73	20	8	296
Trudno powiedzieć	64	22	15	287

Tabela 3. Czy zgadza się Pan(i) czy też nie zgadza ze stwierdzeniem,
że **wszystkie religie prowadzą człowieka do tego samego celu?**

(%)

	Zgadzam się	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	72	20	8	1040
Płeć				
Mężczyźni	71	20	9	497
Kobiety	73	21	6	543
Wiek				
18-24 lat	58	37	5	145
25-34	74	18	8	187
35-44	78	17	5	156
45-54	75	19	7	216
55-64	76	17	7	133
65 lat i więcej	70	16	14	203
Miejsce zamieszkania				
Wieś	69	23	8	389
Miasto do 20 tys.	74	18	8	143
20-100 tys.	75	19	6	205
101-500 tys.	72	18	10	189
501 tys.i więcej mieszk.	75	18	7	115
Wykształcenie				
Podstawowe	72	19	9	301
Zasadnicze zawodowe	72	20	8	271
Średnie	71	22	8	358
Wyższe	75	21	4	110
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	81	15	5	58
Prac.umysł.niż.szczebla	73	22	5	99
Pracownicy fiz.- umysł.	77	20	3	89
Robotnicy wykwalifikowani	72	17	12	92
Robotnicy niewykwalifik.	72	22	6	45
Rolnicy	64	26	10	55
Pracujący na własny rach.	80	13	7	32
Bierni zawodowo				
Renciści	80	12	8	94
Emeryci	70	18	12	246
Uczniowie i studenci	56	38	6	64
Bezrobotni	73	22	5	122
Gospodynie domowe i inni	67	31	2	43
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	78	17	5	163
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	77	18	6	67
sekt. pryw. poza rolnict.	71	21	7	188
prywatnym gosp. rolnym	66	23	11	54
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	79	17	4	106
301-500	72	20	8	148
501-900	72	20	7	240
901-1200	79	17	4	104
Powyżej 1200 zł	61	25	13	88
Ocena własnych war. mater.				
Złe	73	19	8	295
Średnie	73	18	9	461
Dobre	70	25	5	284
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	63	31	7	78
Raz w tygodniu	74	20	6	517
1-2 razy w miesiącu	70	22	8	158
Kilka razy w roku	75	16	9	189
W ogóle nie uczestniczy	70	16	14	97
Poglądy polityczne				
Lewica	79	17	3	148
Centrum	75	17	7	305
Prawica	67	24	9	296
Trudno powiedzieć	70	20	9	287

Tabela 4. Jaki jest Pana(i) stosunek do zasad moralnych religii katolickiej? Proszę wskazać tę odpowiedź, do której zbliżone są Pana(i) poglądy. 1 - Zasady moralne katolicyzmu są najlepszą i wystarczającą moralnością; 2 - Wszystkie zasady katolicyzmu są słuszne, ale wobec skomplikowania życia trzeba je uzupełnić jakimiś innymi zasadami; 3 - Większość zasad moralnych katolicyzmu jest słuszna, lecz nie ze wszystkimi się zgadzam, a ponadto te, które są słuszne, na pewno nie wystarczają człowiekowi; 4 - Moralność religijna jest mi obca, ale niektóre zasady moralne katolicyzmu uważam za słuszne; 5 - Zasady moralne katolicyzmu są mi zupełnie obce

(%)

	1	2	3	4	5	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	31	26	36	4	1	1	1041
Płeć							
Mężczyźni	29	24	36	8	1	2	497
Kobiety	33	28	36	2	1	0	544
Wiek							
18-24 lat	19	22	52	6	2	0	145
25-34	22	25	40	9	3	1	187
35-44	22	29	44	4	1	0	156
45-54	31	28	34	4	1	2	216
55-64	32	27	34	4	1	2	134
65 lat i więcej	56	25	18	1	0	1	203
Miejsce zamieszkania							
Wieś	42	27	26	3	1	1	389
Miasto do 20 tys.	32	23	38	6	1	1	143
20-100 tys.	30	27	40	2	2	0	205
101-500 tys.	20	28	42	6	3	1	189
501 tys. i więcej mieszk.	16	22	52	8	1	1	116
Wykształcenie							
Podstawowe	46	25	23	3	2	1	302
Zasadnicze zawodowe	30	25	37	6	0	2	271
Średnie	21	27	44	5	1	1	358
Wyższe	24	29	42	3	2	0	110
Grupa społ.-zaw. pracujący							
Kadra kier., inteligencja	27	30	41	1	1	0	58
Prac. umysł. niż. szczebla	17	34	43	4	2	0	99
Pracownicy fiz. - umysł.	22	21	47	7	2	0	89
Robotnicy wykwalifikowani	22	30	37	5	5	1	92
Robotnicy niewykwalifik.	25	24	36	8	3	3	45
Rolnicy	63	13	19	5	0	0	55
Pracujący na własny rach.	17	29	48	5	0	0	32
Bierni zawodowo							
Renciści	37	19	34	5	2	3	95
Emeryci	46	29	23	1	0	1	246
Uczniowie i studenci	13	24	56	6	1	0	64
Bezrobotni	26	26	38	10	0	0	122
Gospodynie domowe i inni	32	27	41	0	0	0	43
Pracuje w:							
inst. państw., publicznej	23	29	42	4	1	1	163
spółce właścicieli							
prywatnych i państwa	22	27	41	6	2	2	67
sekt. pryw. poza rolnict.	19	26	44	7	4	0	188
prywatnym gosp. rolnym	54	19	21	5	0	0	54
Dochody na jedną osobę							
Do 300 zł	37	17	37	5	2	1	106
301-500	31	32	31	4	1	1	148
501-900	35	27	36	2	1	0	240
901-1200	26	27	43	3	1	0	104
Powyżej 1200 zł	16	27	41	12	4	0	88
Ocena własnych war. mater.							
Złe	36	25	32	4	2	1	295
Średnie	31	27	35	4	1	1	462
Dobre	26	26	41	5	1	0	284
Udział w prakt. religijnych							
Kilka razy w tygodniu	61	25	10	0	2	2	78
Raz w tygodniu	38	30	29	3	0	1	517
1-2 razy w miesiącu	20	26	49	3	1	1	158
Kilka razy w roku	20	22	52	4	0	2	189
W ogóle nie uczestniczy	11	17	41	21	10	0	98
Poglądy polityczne							
Lewica	16	30	45	7	2	1	148
Centrum	24	25	44	5	2	1	305
Prawica	38	28	29	3	1	1	296
Trudno powiedzieć	40	23	31	3	1	1	289